

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
mevrouw drs. S. van Veldhoven-van der Meer
Postbus 20901
2500 EX 's-GRAVENHAGE

uw brief van	uw kenmerk	ons kenmerk	datum
---	---	VTH 08697/2018	20 december 2018
onderwerp			
Quickscan financiële zekerheidstelling			

Geachte mevrouw Van Veldhoven,

In overleg met uw departement heeft het IPO het initiatief genomen om samen met de VNG en de UvW aan de hand van een quickscan meer zicht te krijgen op de financiële risico's die overheden lopen en kosten die ze maken door faillissementen en/of branden bij bedrijven. Meer specifiek de kosten om afvalstoffen te verwijderen en/of terreinen te saneren.

De quickscan is uitgevoerd op basis van bestaande (openbare) informatie en een korte bevraging van alle provincies en sondering van gemeenten en waterschappen. De bevindingen staan in bijlage 1 van deze brief.

Hoofdconclusie: buiten de majeure risicobedrijven liggen de belangrijkste financiële (milieu)risico's voor de overheid bij afvalbedrijven

De belangrijkste conclusie is dat de grootste risico's en kosten voor overheden zitten binnen de sector afval(recycling)bedrijven en mest-verwerkende bedrijven/co-vergistingsinstallaties. Samengevat kan uit de openbare bronnen en rondgang het volgende worden geconstateerd:

- De hoeveelheid afval waarvoor, om uiteenlopende redenen, geen afzet is, groeit en blijft aanwezig op bedrijfsterreinen, wordt gestort of verbrand. Deels gaat het daarbij ook om afval waarin ZZS aanwezig zijn.
- Op basis van de extrapolatie van de monitoring en financiële risicoanalyse door de provincie Groningen, wordt de totale negatieve restwaarde van aanwezige afvalstoffen bij bedrijven waar de provincies bevoegd zijn, geschat op circa € 260 mln. Voor zover er geen of onvoldoende financiële zekerheid is gesteld, draagt de samenleving het financiële risico bij calamiteit of faillissement van deze bedrijven.
- Het aantal branden is de afgelopen jaren toegenomen. Op basis van de quickscan gaat het om 11 door provincies geregistreerde branden in 2015 naar 68 - tot en met oktober - in 2018.
- Het aantal faillissementen van afvalbedrijven is in diezelfde periode sterk gestegen.

Inlichtingen bij : J. Smits
Doorkiesnummer :
Bijlagen : 2

- Provincies hebben vanaf 2015 bijna € 25 miljoen aan opruim- en saneringskosten gemaakt of verwacht. Niet meegerekend is schade door vervuild bluswater of langdurige grondwatersanering na een brand. De kosten fluctueren daarbij van jaar tot jaar, van provincie tot provincie en komen soms over meerdere jaren terug.
- In de kosten die gemeenten en waterschappen hebben gemaakt is op dit moment nog geen algeheel inzicht. Wel blijkt dat in individuele incidenten – zoals TUF in Dongen – de kosten al snel oplopen tot minimaal enkele tonnen.
- Het Openbaar Ministerie ziet een deel van de branche als ondermijnd door frauduleus gedrag, mede voortvloeiend uit de prikkels die uitgaan van het verdienmodel waarbij de baten voor de kosten uitgaan. Hierop hebben het OM en het IPO de staatssecretaris reeds in een brief van 8 maart 2017 gewezen (zie bijlage 2). Voor co-vergisting heeft het Landelijk Informatie en Expertise Centrum (LIEC) dit voorjaar een bestuurlijk signaal aan de minister van Justitie en Veiligheid aangeboden.
- Het bevoegd gezag ervaart bij de branche een bovengemiddelde toezicht- en handhavingslast. Het laatste mede door de hoge juridische kosten in beroepszaken.
- Binnen dit geheel stellen we vast dat de branche de afgelopen jaren diverse toezeggingen heeft gedaan om de veiligheidscultuur te verbeteren, echter in de praktijk blijkt daarvan binnen in elk geval een deel van de sector, weinig terecht te komen. Dit baart temeer zorg aangezien het rijk van afvalverwerkende bedrijven een belangrijke innovatie rol verwacht in de transformatie naar een circulaire economie.
- Verzekeraars maken – mede door aangescherpte eisen voor kapitaalbuffers – terugtrekkende bewegingen in het accepteren van onder meer recyclingbedrijven. Oftewel, afvalbedrijven zijn voor een deel onverzekerd in werking.

Verplichte financiële zekerheidstelling nodig bij majeure risicobedrijven en afvalbedrijven

In Wet milieubeheer is voor bepaalde categorieën van activiteiten een (verplichte) financiële zekerheidstelling opgenomen. Deels als bevoegdheid ('kan-bepaling'), deels als algehele wettelijke verplichting ('moet-bepaling'), waaronder voor ondergrondse opslag van vloeibare brandstoffen en opslag van professioneel vuurwerk. Dit ter voorkoming dat de samenleving opdraait voor soms zeer hoge verwijderings- en saneringskosten en niet de veroorzaker.

We steunen het voornemen van de staatssecretaris om ook voor majeure risicobedrijven zo'n financiële zekerheidstelling wettelijk vast te leggen, maar pleiten nadrukkelijk voor een wettelijke verplichting ('moet-bepaling') en niet slechts – zoals nu in het concept-Omgevingsbesluit is vastgelegd – de bevoegdheid ('kan-bepaling'):

- Het gaat om de meest risicovolle bedrijven, waarbij de milieu- en financiële gevolgen voor de overheid minstens zo groot, zo niet groter zijn, dan bij vuurwerkopslag en ondergrondse opslag van vloeibare brandstoffen, waarvoor al een 'moet-bepaling' geldt.
- Een level playing field is van groot belang: voorkomen dat het bevoegd gezag te maken krijgt met rechtszaken over nut en noodzaak van financiële zekerheidstelling in de vergunning. Ook omdat het voor het bevoegd gezag onmogelijk is om een goed actueel financieel inzicht te krijgen de draagkracht van (multinationale) ondernemingen.

In het verlengde daarvan pleiten we ervoor dat ook voor afvalbedrijven en mestverwerkingsbedrijven/co-vergistingsinstallaties een wettelijke verplichting tot financiële zekerheidstelling geldt. We achten het maatschappelijk onverantwoord dat bedrijven binnen een branche met een verhoogd risicoprofiel in werking mogen zijn zonder deugdelijke financiële waarborgen in het geval van calamiteit of faillissement. We denken daarbij enerzijds aan het instellen van een derdengeldrekening waarmee ver- en bewerking van afval wordt betaald en wordt voorkomen dat grote hoeveelheden afvalstoffen na ontvangst van het afgiftetarief alleen maar blijven liggen in opslag en bij faillissement de verwerkingskosten voor rekening van de samenleving zijn. Anderzijds kan worden gedacht aan vormen van bijvoorbeeld bancaire garantstelling, hypotheekrecht of verzekering. Het principe dat de veroorzaker/vervuiler betaalt, moet ook leidend zijn.

Uiteraard zijn we graag bereid om, samen met VNG en UvW, met u in overleg te treden over de uiteindelijke reikwijdte en nadere uitwerking van een wettelijke verplichting voor financiële zekerheidstelling bij majeure risicobedrijven en afvalbedrijven.

Met vriendelijke groet,
INTERPROVINCIAAL OVERLEG

Mr H.M. Meijdam
Algemeen directeur

BIJLAGEN:

- BIJLAGE 1: quickscan financiële milieurisico's voor de overheid door incidenten en/of faillissementen
- BIJLAGE 2: brief IPO en OM van 8 maart 2017 inzake financiële zekerheidstelling bij afvalbedrijven